

Getingspindeln, *Argiope bruennichi*, etablerad och sprider sig norrut i Sverige

LARS J. JONSSON

Jonsson, L.J.: Getingspindeln, *Argiope bruennichi*, etablerad och sprider sig norrut i Sverige. [**The Wasp Spider, *Argiope bruennichi*, established in and spreading north in Sweden.**] – Entomologisk Tidskrift 125 (3): 117-120. Uppsala, Sweden. ISSN 0013-886x.

The spider *Argiope bruennichi* was until 2002 only found in Skåne, the southernmost province of Sweden, except one finding on the Baltic island Gotland in 1989. In 2002 it was found also in the southeastern province of Blekinge. In 2003 it was recorded 300 km north of that, on a locality only 70 km south of Stockholm. The same year were also several new populations found in southernmost Sweden. In the oldest still existing populations, known since 1995-1998, the number of specimen has increased.

Lars J. Jonsson, MNA, Högskolan Kristianstad, SE-291 88 Kristianstad, Sweden. E-post: lars.jonsson@staff.hkr.se

Spridningen på senare år

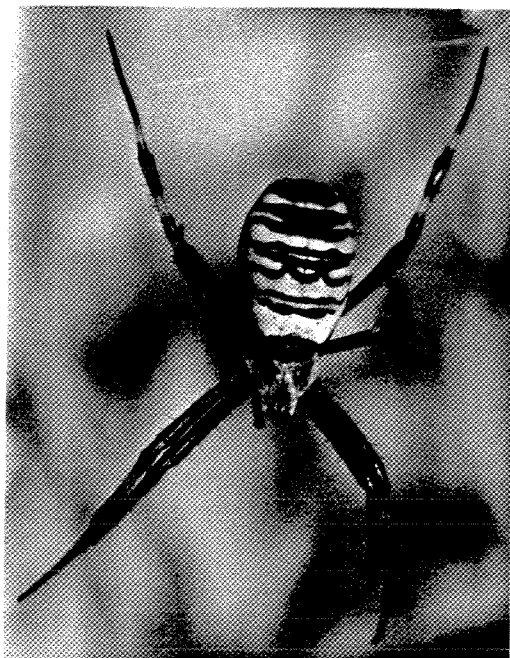
De många varma somrarna på senare år gör att en del djur sprider sig norrut. Getingspindeln, *Argiope bruennichi* (Scopoli), tillhör dessa djur. Den vackra spindel började att etablera sig i Skåne under 90-talet, med en topp 1998 (Jonsson & Wilander 1999). Alla fynd i Sverige t. o. m. 2001 har varit från södra Skåne, förutom ett rapporterat fynd från Gotland 1989. Antalet fynd under 1999-2002 var tre-fem per år. Under 2002 påträffades getingspindeln på två lokaler i södra Skåne (Douwes 2002) och dessutom på Verkö utanför Karlskrona (Rundgren 2002, Bondesson 2002), vilket är första fyndet från Blekinge.

Under sommaren 2003, ökade antalet fynd markant. Getingspindeln påträffades på åtminstone åtta lokaler i södra Skåne (Tab. 1). Den måste nu anses som etablerad med reproducerande populationer i södra Skåne. På de sedan 1995 respektive 1997 kända lokalerna öster om Smygehamn vid Trelleborg och på Hunneröds mosse vid Svedala påträffades ett stort antal honor. Fyndet från dessa lokaler och från Vombs fure är extra intressanta eftersom getingspindeln där säker-

ligen har funnits hela tiden sedan de påträffades första gången. De som funnit getingspindeln på dessa lokaler har inte aktivt eftersökt den.

Samtidigt som flera av populationerna i Skåne vuxit har getingspindeln även utvidgat sitt utbredningsområde långt norrut. I Skåne har enstaka honor upptäckts vid Degeberga och Lönsboda, norr om den tidigare nordgränsen. Ytterliggare ett fynd har gjorts i Blekinge. Dessutom har den upptäckts i Småland, på Öland, i Västergötland och Södermland (Tab. 1). Alla fynden har varit av honor. Något svenskt fynd av den mycket mindre och inte så vackert tecknade hanen har ännu inte gjorts. Hanen bör lämpligen eftersökas under juli på någon av de lokaler där getingspindeln har stora populationer.

Fyndet visar på en snabb spridning norrut under 2002-2003 (Fig. 2). Orsaken bör vara de mycket varma somrarna som har gynnat spridning och överlevnad. Liknande spridningar norrut har skett även på andra håll i Europa. I Danmark är den funnen så pass långt norrut som på norra Jylland (Scharff pers medd., Ecklon 2003), i Storbritannien har den nått mellersta England

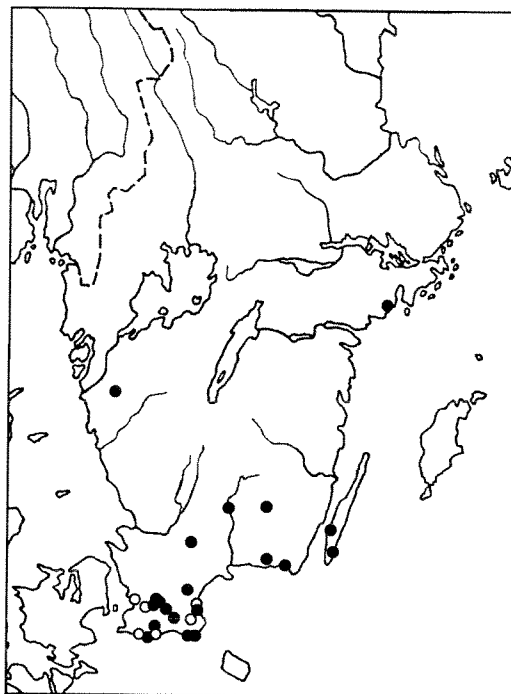
Figur 1. Hona av getingspindeln, *Argiope bruennichi*, från Skåne, Björnstorp. Foto förf. 3 sep. 2003.

Female of *Argiope bruennichi*, Sweden, Björnstorp. Photo L.J. Jonsson, 3.9 2003.

(Bee 2002) och i Baltikum gjordes det första fyndet 2002 i Litauen (Relys pers. medd.). I de delar av Tyskland där den tidigare inte fanns har den påträffats under de senaste åren. Dess utvidgning av utbredningen i Tyskland under de senaste seklet går att följa hos Staudt (2003).

Hur sprider sig getingspindeln?

Det troligaste är att den mesta spridningen sker under sensvåren, då ungarna kommer fram ur de tjocka kokonger som honan spunnit föregående höst. Då släpper ungarna ut spinnrådar i luften med vars hjälp de kan driva iväg långa sträckor med vinden, ett spridningssätt som brukar kallas för ballooning eller ballongflykt. Det finns många fynd som tyder på att getingspindeln kan sprida sig mycket långt på detta sätt, bl. a. är de flesta av de tidiga danska fynden, bl. a. från öarna Falster och Bornholm (Scharff & Langemark 1997) och de sydsånska fynden nära kusten (Jonsson & Wilander 1999), vilket tyder på spontan spridning via luften på 7-8 mil. Ett an-

Figur 2. Getingspindelns utbredning och spridning i Sverige. Fyllda ringar är fynd från 2002-2003, ofylla ringar från 1995-2001.

Distribution and spreading of *Argiope bruennichi* in Sweden. Black circles are records from 2002-2003, white circles from 1995-2001.

nat fall som tyder på långspridning med ballongflykt är från Schleswig-Holstein i norra Tyskland där getingspindeln spred sig från närmaste lokaler till fler nya lokaler drygt 10 mil längre nordväst från 1995 till 1996. Spridningen sammanföll sannolikt med extrema väderförhållanden under den tid som ungarna sprider sig (Winkler 1998). Transport med fordon kan även tänkas ske, men antagligen mindre ofta. Det är främst arter som bygger sina nät högre upp i buskar, träd och byggnader som följer med fordon, medan arter som bygger sina nät närmare marken, såsom getingspindeln, inte gör det. Möjligen kan kokonger med ungar någon gång följa med i transport av hö eller liknande. De getingspindlar som är funna i Blekinge har nog inte, såsom föreslagits (Rundgren 2002, Bondesson 2002) kommit med Polenfärjan. Troliga-

Tabell 1. Kända lokaler för getingspindeln, *Argiope bruennichi*, i Sverige 2003.Known localities of *Argiope bruennichi* in Sweden, 2003.

Lokal/ Site	Antal/ Number	Datum/Date	Källa/Observatör	Biotop/Habitat
Sk, Smygehamn	många	juli-sept 2003	Magnus Wedelin, Håkan Elmquist m. fl.	sandstrand
Sk, Hunneröds mosse	många	juli 2003	Per Stadel-Nielsen	kärr
Sk, Sandhammaren	flera	aug 2003	Henrik Lind	sandstrand
Sk, Vombs fure	1	18 juli 2003	Per Douwes	sandigt skogsbryn
Sk, Silvåkra	1	20 aug 2003	Christer Hansson	gräsbevuxen sandhed
Sk, Torna Hällestad	1	20 aug 2003	Per Douwes	gräsbevuxen sandhed
Sk, Björnstorp	5	3-5 sep 2003	L. J. Jonsson	fuktig betesmark vid kärr
Sk, Löderup	1	juli 2003	Valentin Olsson	sandstrand
Sk, Degeberga	1	28 juli 2003	Ola Magntorn	sandig vall med högt gräs
Sk, Lönsboda, Nedraryd	1	aug 2003	Jonas Lindgren	slätteräng vid kärr
Bl, 3 km n. Göholm	1	3 aug 2003	P. Douwes, T. Kånneby	grustag
Sm, Kosta, Lövsjö ängar	1	12-13 aug 2003	Therese Larsson	stig på slätteräng
Öl, Skogsby	3	4 aug 2003	Zacharias Söderlund och Jens Arfvelin	tuvig betesmark
Öl, Gräsgård	2	30 aug 2003	Johan, Jesper och Henrik Lind	skräpmark vid väg
Vg, Hindås	1	25 aug 2003	Jörgen Johansson	väggkant
Sdm, Nynäs naturreservat	1	30 juli 2003	Wilhelm Landreus	dikeskant på betesmark

re är att det även i Blekinge under ett par år funnits någon population av getingspindeln, åtminstone nära kusten. Hur den getingspindel som påträffades i Södermanland (Landreus 2004) kommit dit, 30 mil norr om tidigare fyndplatser, kan vi trots allt bara spekulera om.

Det är nog ingen tillfällighet att många honor påträffats på lokaler där getingspindeln funnits länge. Det är naturligt att arter som sprider sig till nya lokaler måste bli vanligare på dessa innan de sprider sig vidare i någon omfattning.

Efterlysning av fynd

Det ska bli spännande att se vad som händer med utbredningen och populationstätheterna hos getingspindeln de närmaste åren. Den varma sommaren 2003 bör liksom sommaren året innan gynna getingspindeln. Fyndrapporter tas gärna emot med antal funna getingspindlar, lokal och datum angivna. Skicka helst med en beskrivning av fyndplatsen och om möjligt även en bild på spindeln och fyndplatsen.

Getingspindelns habitat

De olika fynden har gjorts på många olika marktyper: sandstränder, olika slags andra sandmar-

ker, vägkanter, tuviga betesmarker, slättermarker och kärr (Tab. 1). Även för tidigare fynd har dessa stora skillnader funnits. Vad har de olika fyndlokalernas biotoper gemensamt? Jo, vegetationen är ojämn eller tuvig. Getingspindlarna vill gärna sitta en bit ned i vegetationen, vilken också bör ha en rik struktur, t. ex. tuvighet och blandning av både gräs och örter. De bygger sitt nät i lä och på solbelysta ställen. Detta ger både hög värmeinstrålning och skydd mot blåst. I närheten av fyndlokalerna finns som regel rinnande eller stillastående vatten som ger hög luftfuktighet med jämna mellanrum.

På en av fyndlokalerna för getingspindeln, Björnstorp i södra Skåne, undersökte jag på vilka slags växter och på vilken höjd olika hjulspindlar bygger sina nät. Undersökningen gjordes den 5 sep 2003 på en tuvig betesmark. Av exakt 1000 undersökta bebodda nät var endast fem nät gjorda av getingspindlar. De flesta hjulnät var gjorda av kvadratspindlar, *Araneus quadratus*. Andra vanliga hjulspindlar i området var korsspindel, *Araneus diadematus*, vasshjulspindel, *Larinioides cornutus*, smalsektorspindel, *Zygiella atrica*, och höstspindel, *Metellina segmentata*. På en öppen mark som en naturbe-

tesmark bygger kvadratspindelns sitt nät nästan alltid högt upp på meterhöga gräs och örter, någon gång på solbelysta buskar. Korsspindelns nät satt ofta mellan buskar och hög markvegetation, men ofta också på buskar, inte sällan i halvskugga. Dessutom var korsspindelns nät ofta betydligt större än någon av de andra arternas. Smalsektorspindelns förhållandevis lilla nät fanns nästan alltid inne i buskar, helst i enbuskar eller i annan tät buskvegetation. Den mindre höstspindelns nätplats varierade mer, man kunde finna den på många olika växter och mer eller mindre skuggigt. Till skillnad mot de andra arterna satt alla getingspindlars nät nära marken. Nätets centrum var endast 2-3 dm över marken. Andra fynd av getingspindelns visar att den kan bygga högre upp, men oftast inte gör det (t. ex. Diener 2001).

Getingspindelns inte farlig

I en artikel i Barometern (Arfvelin 2003) påstås att getingspindelns är giftig. Den är dock inte farlig för människor. Sällsynt händer det att större spindlar biter folk om de blir klämda eller på annat sätt stressade. När större spindlar som bland hjulspindlarna (fam. Araneidae, dit getingspindelns hör) lyckas bita igenom huden blir resultatet antingen inget symtom alls eller på sin höjd en lätt molande lokal värk, känslolöshet och en mindre svullnad. Detta går över på någon timme eller på sin höjd någon dag. Mig veterligen har ingen blivit biten av en getingspindel, varken i Sverige eller utomlands.

Tack

Ett stort tack till alla som har hört av sig och meddelat fynd om getingspindelns. Tack till Mats Jonsell och Jonas Sandström för värdefulla synpunkter på manus.

Litteratur

- Arfvelin, J. 2003. Åttaåring fann tre giftiga spindlar på läger. – Barometern 5 aug. 2003, s. 12.
- Bee, E.L. 2002. *Argiope bruennichi*. – I: Harvey, P.R., Nellist, D.R. och Tefler, M.G. Provisional Atlas of British spiders (Arachnida, Araneae), Vol. 2: 240-241. Biological Records Centre, CEH Monks Wood, Huntingdon.
- Bondesson, M. 2002. Imse Vimse getingspindel på besök. – Sydöstran 10 sep 2002.
- Diener, U. 2001. Verbreitung der Wespenspinne, *Argiope bruennichi* im Kreis Wittgenstein. – Natur und Heimat 61: 25-32.
- Douwes, P. 2002. Fynd av getingspindelns *Argiope bruennichi* (S.) – FaZett 15: 33.
- Ecklon, E. 2003. Hvepseedderkoppen (*Argiope bruennichi*) i Danmark. – <<http://home3.inet.tele.dk/e-ecklon/argiope.htm>>
- Jonsson, L.J. och Wilander, P. 1999. Är getingspindelns, *Argiope bruennichi*, etablerad i Sverige? – Ent. Tidskr. 120: 17-21.
- Landreus, W. 2004. Getingspindelns *Argiope bruennichi* sprider sig norrut i Sverige. – Ent. Tidskr. 125: 54.
- Rundgren, J. 2002. Sällsynt getingspindel funnen på Verkö. – Blekinge Läns Tidning 10 sep 2002.
- Scharff, N. & S. Langemark. 1997. Hvepseedeerkoppen, *Argiope bruennichi* (Scopoli), i Danmark (Araneae, Araneidae). – Ent. Meddr. 65: 179-182.
- Staudt, A. 2003. Nachweisskarten der Spinnentiere Deutschlands (Arachnida: Araneae, Opiliones, Pseudoscorpiones). – <http://www.botz.dynu.com/AraGes/>
- Winkler, C. 1998. Arealdynamik der Wespenspinne *Argiope bruennichi* (Scopoli, 1772) (Araneae: Araneidae) in Schleswig-Holstein. – Drosera 98: 1-5.